

Аналітична довідка

щодо подання до суду документів, зміст яких викладений іноземною мовою

Зміст

I. Законодавство, що регулює застосування української мови	1
II. Приклади судової практики	2
1. Щодо необхідності надання належно засвідченого перекладу українською мовою письмових доказів, зміст яких викладений іноземною мовою	2
2. Щодо надмірного формалізму в питанні надання сторонами перекладу долучених до матеріалів справи документів, зміст яких викладений іноземною мовою, під час здійснення судом судочинства	10
III. Приклади практики судів першої та апеляційної інстанцій	13
IV. Обов'язок надання перекладу апеляційних та касаційних скарг, зміст яких викладено іноземною мовою	23
V. Висновки	25

I. Законодавство, що регулює застосування української мови

Мова, якій державою надано правовий статус обов'язкового засобу спілкування у публічних сферах суспільного життя, є державною (офіційною) мовою.

Конституцією України статус державної мови надано українській мові (ч. 1 ст. 10).

У рішеннях Конституційного Суду України від 14.12.1999 № 10-рп/99 та від 14.07.2021 № 1-р/2021 зазначено, що українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших публічних сферах суспільного життя, які визначаються законом.

Згідно із ч. 1 ст. 12 Закону України «Про судоустрій і статус судів» судочинство і діловодство в судах України провадиться державною мовою.

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» у судах України судочинство провадиться, а діловодство здійснюється державною мовою. У судовому процесі може застосовуватися інша мова, ніж державна, у порядку, визначеному процесуальними кодексами України та Законом України «Про судоустрій і статус судів». Суди ухвалюють рішення та оприлюднюють їх державною мовою у порядку, встановленому законом.

У п. 5.2 Рішення Конституційного Суду України від 22.04.2008 № 8-рп/2008 зазначено, що державною мовою здійснюються ведення судового процесу, складання судових документів та інші процесуальні дії і відносини,

що встановлюються між судом та іншими суб'єктами на всіх стадіях розгляду і вирішення адміністративних та цивільних справ.

Тобто необхідність використання української мови, зокрема і в роботі судів, унормовано чинним законодавством.

За ч. 6 ст. 13 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації державної і комунальної форм власності беруть до розгляду документи, складені державною мовою, крім випадків, визначених законом.

Будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутності обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи, мають визначення доказів (ст. 73 ГПК України).

Як встановлено, ч. 1 ст. 91 ГПК України письмовими доказами є документи (крім електронних документів), які містять дані про обставини, що мають значення для правильного вирішення спору. Жодні докази не мають для суду заздалегідь встановленої сили (ч. 2 ст. 86 ГПК України).

За змістом статей 76, 77, 78 докази мають бути належними, допустимими та достовірними і кожний доказ суд оцінює окремо, а також вірогідність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності.

Тож для здійснення оцінки письмових доказів суд повинен розуміти зміст таких документів, що дозволить виявити суперечливості, забезпечить узгодженість дій усіх учасників процесу та дотримання верховенства права.

Тобто процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, повинні бути викладені українською (державною), зрозумілою суду мовою.

Чи є належними доказами документи, неперекладені з іноземної мови на українську та незасвідчені належним чином в порядку, передбаченому чинним законодавством?

II. Приклади судової практики

1. Щодо необхідності надання належним чином засвідченого перекладу українською мовою письмових доказів, зміст яких викладений іноземною мовою

Згідно із ч. 2, 4, 5 ст. 91 ГПК України письмові докази подаються в оригіналі або в належним чином засвідченій копії, якщо інше не передбачено цим Кодексом. Якщо для вирішення спору має значення лише частина документа, подається засвідчений

витяг з нього. Копії документів вважаються засвідченими належним чином, якщо їх засвідчено в порядку, встановленому чинним законодавством. Учасник справи, який подає письмові докази в копіях (електронних копіях), повинен зазначити про наявність у нього або іншої особи оригіналу письмового доказу. Учасник справи підтверджує відповідність копії письмового доказу оригіналу, який заходиться у нього, своїм підписом із зазначенням дати такого засвідчення.

При цьому до письмових доказів, викладених іноземною мовою, повинні додаватися переклади українською мовою, засвідчені належним чином. Вірність перекладу документів юридичного характеру повинна бути нотаріально засвідченою в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат».

Пунктом 2 гл. 8 р. II Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 (далі – Порядок № 296/5), визначено: якщо нотаріус не знає відповідних мов (однієї з них), переклад документа може бути зроблено перекладачем, справжність підпису якого засвідчує нотаріус за правилами, передбаченими цим Порядком. Переклад має бути зроблений з усього тексту документа, що перекладається, і закінчуватися підписами. Під текстами оригіналу та перекладу вміщується підпис перекладача у разі здійснення перекладу перекладачем. Посвідчувальний напис викладається під текстами документа і перекладу з нього. Переклад, розміщений на окремому від оригіналу чи копії аркуші, прикріплюється до нього, прошнуровується і скріплюється підписом нотаріуса і його печаткою.

Отже, докази, не перекладені з іноземної мови на українську мову та не засвідчені належним чином в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат», не є належними документами, оскільки вони не оформлені в установленому законом порядку.

Така позиція викладена в **постановах КГС ВС від 12.03.2025 у справі № 910/20940/21 (910/19964/23)** – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125876101>, від 03.03.2025 у справі № 910/628/20 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/126150882>.

У справі № 911/2674/17 (постанова КГС ВС від 17.03.2020 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88277641>) КГС ВС погодився з висновком суду апеляційної інстанції, що з матеріалів справи не вбачається, що Компанія належним чином довела наявність у неї майнових прав інтелектуальної власності на торговельні марки «Xiaomi», «Mi» та «RedMi» за ліцензійною угодою. *Компанія не надала офіційного перекладу українською мовою тексту законів Китайської Народної Республіки «Про товарні знаки» та «Про договори», а тому апеляційний суд позбавлений можливості встановити, чи підлягає така ліцензійна угода відповідній реєстрації та чи є згадана ліцензійна угода чинною, а майнові права на зазначені торговельні марки такими, що передані позивачу.*

Переглядаючи спір у справі № 910/2271/17 (постанова КГС ВС від 14.03.2018 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72854193>) КГС ВС зауважив, що до матеріалів справи суд першої інстанції долучив *копію міжнародного сертифіката автоцивільної відповідальності «Зелена картка» № AX161.319/24 від 20.02.2013 неналежної якості, яку неможливо повністю прочитати. Крім того, документ викладений іноземною мовою, а його перекладу українською мовою в матеріалах справи немає.*

Під час розгляду касаційної скарги у справі № 910/15357/19 (постанова КГС ВС від 26.08.2021 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/99202237>) від ГО «Українська агенція з авторських та суміжних прав» надійшло клопотання *про долучення до матеріалів справи письмових пояснень відповідача-2, складених іноземною мовою з нотаріально засвідченим перекладом* (переклад здійснено за ініціативою ГО «Українська агенція з авторських та суміжних прав»).

У судовому засіданні 26.08.2021 колегія суддів КГС ВС, порадившись на місці, задовольнила клопотання ГО «Українська агенція з авторських та суміжних прав», що не впливає на вирішене ВС питання *про залишення без розгляду документа, який надійшов від Компанії та не супроводжений офіційним перекладом українською мовою.*

У постанові КЦС ВС від 25.11.2024 у справі № 824/41/24, провадження № 61-12727ав24 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/123380495>) при з'ясуванні питання щодо правоздатності юридичної особи заявника – компанії LIONEL AIR S.A.C. суд касаційної інстанції зазначив, що у матеріалах справи містяться копії документів, які підтверджують статус юридичної особи LIONEL AIR S.A.C., а саме *нотаріально засвідчена копія легалізованого шляхом проставлення апостилю витягу від 08.04.2024 з облікової картки платника податків щодо стягувача станом на 08.04.2024, сформованого з офіційної електронної бази Національного управління митної та податкової адміністрації Республіки Перу (SUNAT – Superintendencia Nacional de Aduanas y de Administracion Tributaria), разом із перекладом українською мовою, де підпис та кваліфікація перекладача засвідчена нотаріусом.* Отже, правосуб'єктність компанії LIONEL AIR S.A.C. як іноземної юридичної особи підтверджена належним чином.

Подібна позиція щодо визначення правоздатності юридичної особи заявника – компанії Waterwise Limited, яка створена за законодавством Республіки Кіпр, викладена в постанові КЦС ВС від 14.11.2024 у справі № 824/64/24 провадження № 61-12725ав24 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/123081814>). КЦС ВС зазначив, що у матеріалах справи містяться копії документів, які підтверджують статус юридичної особи *Waterwise Limited (Республіка Кіпр), а саме легалізованих шляхом проставлення апостилю трьох сертифікатів, виданих Реєстратором компанії*

Управління аналітичної та правової роботи КГС ВС

Департаменту реєстратора компанії і інтелектуальної власності Міністерства енергетики, торгівлі і промисловості Республіки Кіпр про належну реєстрацію компанії та існування в реєстрі компаній (Certificate of Good Standing); зареєстроване місцезнаходження компанії (Certificate of Registered Office), директора та секретаря компанії (Certificate of Directors & Secretary), *кожен від 27.03.2024 разом із перекладом українською мовою, де підпис та кваліфікація перекладача засвідчена нотаріусом.*

Отже, правосуб'єктність компанії Waterwise Limited як іноземної юридичної особи підтверджена належним чином.

У справі № 752/22076/16, провадження № 61-13493св23, про визнання договору купівлі-продажу недійсним, скасування державної реєстрації та повернення майна суди, встановлюючи факт відсутності повноважень в ОСОБА_3 на укладення спірного договору, послалися на рішення районного суду м. Кутна Гора Чеської Республіки від 20.04.2018, яке визнається в Україні як на території Договірної Сторони без спеціального провадження.

При цьому було встановлено, що *зазначене судове рішення засвідчене належним чином*, оскільки з матеріалів справи відомо, що рішення районного суду м. Кутна Гора Чеської Республіки від 20.04.2018, *надане чеською мовою*, містить необхідні реквізити, а саме підпис посадової особи та печатку суду. Також *позивач надав суду переклад цього рішення на українську мову, виконаний перекладачем Чернишовим Д. П., який зазначив, що відповідає за точність перекладу. Справжність підпису перекладача Д. П. Чернишова засвідчив приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу Биков В. О., який прошив, пронумерував і скріпив печаткою 17 аркушів, що включають рішення суду чеською та переклад українською мовами. Наведені дії вчинені нотаріусом відповідно до гл. 8 Порядку № 296/5 (постанова КЦС ВС від 20.08.2024 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/121204566>).*

Аналогічна правова позиція викладена в постановках КЦС ВС від 18.01.2023 у справі № 752/22077/19 (провадження № 61-1069св22 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108605702>), від 19.05.2021 у справі № 752/22078/16 (провадження № 61-8663св20 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/97242747>), від 20.10.2020 у справі № 752/4254/17 (провадження № 61-7641св20 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/92363374>), від 29.01.2020 у справі № 752/4254/17 (провадження № 61-15176св19 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88138031>).

У справі № 757/13424/20-ц, провадження № 61-11290св21, про поділ майна подружжя суд оцінив як *належні та достовірні докази офіційну копію реєстру прав на нерухоме майно із Земельного реєстру її Величності від 03.09.2020 і офіційною копією плану об'єкта нерухомого майна, копію рішення Суду в сімейних справах*

Управління аналітичної та правової роботи КГС ВС

при Центральному суді в сімейних справах в м. Бері-Сент-Едмундс (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії) від 26.11.2018 у справі № ZC17D00006 з апостилом від 01.10.2020 англійською мовою з нотаріально засвідченим перекладом.

КЦС ВС дійшов висновку, що згадане рішення англійського суду є належним і допустимим письмовим доказом, яке повинно оцінюватися українським судом у сукупності з іншими доказами у цій справі. Рішення Суду у сімейних справах при Центральному суді в сімейних справах в м. Бері-Сент-Едмундс (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії) від 26.11.2018 у справі № ZC17D00006, а також витяг з Реєстру прав на нерухоме майно із Земельного реєстру її Величності від 03.08.2020 з офіційною копією плану об'єкта нерухомого майна містить спеціальний штамп (апостиль), проставлений компетентним органом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, яке входить до переліку країн – учасниць Конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів, тобто засвідчує справжність підпису особи на документі та автентичність відбитку печатки, якою скріплено зазначений документ. Назване рішення англійського суду та витяг з Реєстру прав на нерухоме майно із Земельного реєстру її Величності від 03.08.2020 з офіційною копією плану об'єкта нерухомого майна разом з апостилом перекладено українською мовою, справжність підпису перекладача засвідчено нотаріально (постанова КЦС ВС від 31.08.2022 – <https://reestr.court.gov.ua/Review/106164590>).

У справі № 759/25296/21, провадження № 61-17176св23, про поновлення на роботі, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу та заборгованості із заробітної плати колегія суддів Другої судової палати КЦС ВС зазначила, що копію довідки, надану ОСОБА_1, викладено іноземною мовою, без її перекладу державною мовою та печатки на ній відповідної установи, а тому вона не є належним і допустимим доказом на підтвердження факту перебування названої особи на лікарняному (постанова КЦС ВС від 05.06.2024 – <https://reestr.court.gov.ua/Review/119680800>).

У справі про витребування майна із чужого незаконного володіння КЦС ВС фіксував, що суди допустили формальний підхід щодо встановлення факту наявності зазначеного в позовній заяві майна у фактичному володінні відповідача. Крім того, перелік майна містить найменування російською мовою, що є недопустимим, оскільки це суперечить положенням Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та ч. 1 ст. 9 ЦПК України (мова цивільного судочинства) (постанова КЦС ВС від 18.09.2024 у справі № 751/1620/23, провадження № 61-8723св24 – <https://reestr.court.gov.ua/Review/121730846>).

У справі № 203/7115/24 КЦС ВС не взяв до уваги наявні у матеріалах справи копії візи ОСОБА_2 та договору оренди житла в Чеській Республіці, оскільки документи викладені іноземною мовою та не мають офіційного перекладу (ухвала КЦС ВС від 11.03.2025 у справі № 203/7115/24, провадження № 61-55вп25 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/125736507>).

У питанні визначення підсудності цивільної справи за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про розірвання шлюбу КЦС ВС зазначив, що заявник до клопотання додав копію посвідки на тимчасове проживання ОСОБА_1 у Королівстві Бельгія. Проте зазначений документ складений іноземною мовою та не містить належним чином засвідченого перекладу українською мовою, що позбавляє суд можливості перевірити факт того, що ОСОБА_1 постійно проживає за межами України. Отже, суду не надано належних доказів (тимчасова реєстрація, набуття соціального статусу, перебування на консульському обліку в закордонній дипломатичній установі України тощо), які б свідчили про те, що обидві сторони постійно проживають за межами України (ухвала КЦС ВС від 26.03.2025 у справі № 990SCCV/32/25, провадження № 61-70вп25 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/126128028>).

Аналогічні підстави відмови у визначенні підсудності позовної заяви ОСОБА_1 до ОСОБА_3 про розірвання шлюбу викладені в ухвалі КЦС ВС від 19.03.2025 у справі № 990SCCV/24/25 (провадження № 61-60вп25 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/125985760>).

У справі № 990SCCV/20/25 (провадження № 61-44вп25) КЦС ВС вказав на те, що додана адвокатом до позовної заяви та клопотання про визначення підсудності справи довідка щодо місця проживання позивача ОСОБА_1 складена іноземною мовою та не містить належним чином засвідченого перекладу українською мовою, що позбавляє суд можливості перевірити факт проживання ОСОБИ_1 за межами України (ухвала КЦС ВС від 03.03.2025 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125605303>).

В ухвалі від 19.02.2025 у справі № 367/12826/24, провадження № 61-38вп25 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/125265241>), КЦС ВС зазначив, що до письмових доказів, викладених іноземною мовою, повинні додаватися переклади українською мовою, засвідчені належним чином.

У справі № 754/7193/24, провадження № 61-147вп24 (ухвала від 19.06.2024 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119841964>) КЦС ВС звернув увагу заявника,

що копії наданих ним документів не можуть вважатися допустимими доказами, оскільки вони викладені іноземною мовою та не мають офіційного перекладу.

В ухвалі про визначення підсудності справи за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_3 про оспорування батьківства **від 28.10.2024 (провадження № 61-233вп24 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/122603233>) КЦС ВС зазначив, що до письмових доказів, викладених іноземною мовою, повинні додаватися переклади українською мовою, засвідчені належним чином.** Статтею 79 Закону України «Про нотаріат» визначено, що нотаріус засвідчує вірність перекладу документа з однієї мови на іншу, якщо він знає відповідні мови. Якщо нотаріус не знає відповідних мов, переклад документа може бути зроблено перекладачем, справжність підпису якого засвідчує нотаріус. Крім того, відповідно до положень ст. 39 згаданого Закону засвідчення вірності перекладу документа з однієї мови на іншу також може вчинятися консульськими установами.

КАС ВС у постанові від 15.02.2024 у справі № 1.380.2019.001249, адміністративне провадження № К/990/12559/22 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/117022674>), зауважив, що *документи, складені іноземною мовою, подаються разом з їх перекладами українською мовою, засвідченими в установленому порядку, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.*

Зі змісту Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», затвердженого постановою правління Пенсійного фонду України 25.11.2005 № 22-1 (у редакції постанови від 07.07.2014 № 13-1), вбачається, що особа, яка звертається до пенсійного органу із заявою про призначення пенсії, повинна пред'явити чинні паспорт або інший документ, який засвідчує цю особу, місце її проживання (реєстрації) та вік. Документи, видані компетентними органами іноземних держав щодо громадян України, іноземців і осіб без громадянства, визнаються дійсними в Україні за наявності легалізації; при цьому *документи, складені іноземною мовою, подаються разом з їх перекладами українською мовою, засвідченими в установленому порядку.*

Аналогічна позиція викладена в постанові КАС ВС від 14.12.2023 у справі № 580/1829/20, адміністративне провадження № К/9901/11159/21 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/115685562>).

У питанні поновлення пропущеного процесуального строку для подання до суду доказів **у справі № 990/211/23 КАС ВС повернув докази, подані Службою безпеки України як додатки до листа від 28.10.2024 № 16/887/ДСК-в, у зв'язку з тим, що вони викладені іноземною мовою, а їх переклад у встановленому порядку не виконаний** Управління аналітичної та правової роботи КГС ВС

(ухвала КАС ВС від 03.02.2025 у справі № 990/211/23, адміністративне провадження № П/990/211/23 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/125082187>).

У постанові від 04.02.2025 у справі № 420/9715/24, адміністративне провадження № К/990/1883/25 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/124949422>), КАС ВС підкреслив, що згідно із ч. 6 ст. 13 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації державної і комунальної форм власності беруть до розгляду документи, складені державною мовою, крім випадків, визначених законом.

КАС ВС вказав на те, що *в разі звернення до суду із позовною заявою або подання відзиву, письмових пояснень, інших процесуальних документів разом із документами, які виготовлені на іноземній мові, повинні бути подані належним чином засвідчені переклади на державну мову.*

Ознайомившись з матеріалами справи, суд касаційної інстанції встановив, що позивач подав до суду *низку складених іноземними мовами документів*, на які митний орган посилається у спірних картках відмови у прийнятті митної декларації, митному оформленні випуску чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення. *Перекладу цих документів на державну мову матеріали справи не містять.*

КАС ВС виснував про позбавлення можливості стверджувати, що повне, об'єктивне та всебічне з'ясування обставин справи відбулося на підставі достатніх та достовірних доказів, оскільки суди попередніх інстанцій надали оцінку доводам митного органу на підставі доказів, складених іноземними мовами, не перекладених на державну мову і не засвідчених належним чином.

З аналізу наведених судових рішень Верховного Суду вбачається, що відсутність належним чином засвідченого перекладу українською мовою документа, складеного іноземною мовою, унеможливорює встановлення судом змісту такого документа, дії, вчиненої на підставі зазначеного документа, особи, якою вона була вчинена, і на користь кого вчинено тощо.

Важливість розуміння судом змісту документа важко переоцінити, адже це безпосередньо впливає на уникнення помилок під час прийняття рішення та забезпечує узгодженість дій усіх учасників процесу і дотримання верховенства права.

2. Щодо надмірного формалізму в питанні надання сторонами перекладу долучених до матеріалів справи документів, зміст яких викладений іноземною мовою, під час здійснення судом судочинства

Необхідно також вказати на наявність судової практики, де вимогу про надання перекладу документів (доказів) з іноземної мови на українську Верховний Суд розцінює як надмірний формалізм під час здійснення судочинства.

Зокрема, у справі № 876/72/23 (постанова КГС від 02.04.2024 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/118131053>) скажчик мотивував апеляційну скаргу тим, що договір № КРМЗ/475-20 від 16.11.2020 не може бути допустимим доказом наявності між сторонами третейської угоди з огляду на те, що викладений не українською, а іноземною мовою. Не перекладені з російської мови на українську мову та не засвідчені належним чином в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат» докази не є належними документами, оскільки вони не оформлені в установленому законом порядку.

На таку мотивацію КГС ВС зазначив, що формальне недотримання судом положень щодо перекладу наданих позивачем копій договору, стороною якого є відповідач (тому розуміння ним змісту зазначеного доказу презюмується), та інших доказів без належного обґрунтування судом (неправильного тлумачення сторонами та розуміння судом умов договору, змісту інших доказів), який здійснював третейський розгляд українською мовою, необхідності такого перекладу за відсутності інших доводів і заперечень, які б підтверджували наявність підстав, визначених положеннями ст. 355 ГПК України, свідчитиме про надмірний формалізм під час здійснення судочинства судом, внаслідок чого право на доступ до суду буде неефективним.

Подібного висновку КГС ВС дійшов також у постановах від 09.01.2024 у справі № 876/67/23 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/116416211>, від 18.01.2024 у справі № 876/73/23 – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/116416257>, від 03.10.2023 у справі № 876/55/23 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114114469>.

Водночас у наведених справах КГС ВС погодився з доводами скажника та зазначив, що за змістом п. 3.3 Регламенту Третейського суду третейський розгляд справи ведеться українською мовою, а *сторона, яка надає документи чи письмові докази мовою, іншою, ніж мова третейського розгляду, повинна забезпечити їх переклад.*

У справі № 916/2350/22 (постанова КГС ВС від 19.12.2023 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115821566>) предметом розгляду заявлено

вимоги про стягнення заборгованості за договором, умови якого за вільним волевиявленням сторін було викладено російською мовою.

Подаючи касаційну скаргу, скажчик вказав на залишення поза увагою судами попередніх інстанцій порушень позивачем вимог ч. 1 ст. 10 ГПК України через подання письмових доказів, викладених російською мовою; матеріали справи не містили нотаріально засвідченого перекладу договору на українську мову. *Тобто скажчик наголошував на неможливості подання позивачем копій документів – письмових доказів, складених іноземною мовою, без надання нотаріально посвідченого перекладу на українську мову.*

КГС ВС дійшов висновку про доведення позивачем вимог щодо порушення відповідачем зобов'язання стосовно повної та своєчасної оплати вартості витрат на послуги з експлуатації насосних агрегатів (підкачки холодної води).

Заразом *КГС ВС зауважив*, що суди попередніх інстанцій, вирішуючи цей спір, встановили обставини прийняття відповідачем зазначеного договору до виконання та *не встановив обставин щодо неможливості його виконання та/або наявності між сторонами спору в частині тлумачення його умов через викладення його у такій формі (російською мовою).*

Переглядаючи спір у справі № 912/354/20 про стягнення суми попередньої оплати, штрафу та розірвання контракту (постанова КГС ВС від 24.02.2021 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95240514>) КГС ВС відхилив посилання скажчика на відсутність у матеріалах справи перекладу спірного контракту державною мовою України, оскільки матеріалами справи підтверджується дослідження судами зазначеного контракту та його умов, оцінка контракту з урахуванням приписів ст. 76, 77 ГПК України щодо належності та допустимості як доказу у справі.

КГС ВС зазначив, що скажчик помилково ототожнює мову процесуальних документів, які мають складатись українською мовою (заяв / апеляційних та касаційних скарг, які подаються до суду учасниками справи) з мовою договорів, які укладаються між суб'єктами господарювання та є письмовими доказами наявності між сторонами певних правовідносин. У разі необхідності перекладу спірного контракту державною мовою України з підстав наявності у відповідача труднощів у розумінні змісту умов підписаного ним контракту, викладеного російською мовою, ПрАТ «Фінпрофіль» мало право подавати до суду заяву / клопотання про необхідність його перекладу або про залучення до справи перекладача, що не було зроблено.

У справі № 140/12755/23, адміністративне провадження № К/990/30614/23, про визнання протиправним та скасування рішення про коригування митної вартості товару (постанова КАС ВС від 10.10.2023 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114097833>) скажчик, обґрунтовуючи касаційну

Управління аналітичної та правової роботи КГС ВС

скаргу, зазначив, що суд першої інстанції безпідставно постановив ухвалу про повернення позовної заяви без розгляду, адже позовна заява відповідає вимогам процесуального законодавства, а Кодекс адміністративного судочинства України не забороняє подавати разом із позовною заявою міжнародні документи, складені іноземною мовою.

КАС ВС, частково задовольняючи касаційну скаргу, дійшов висновку, що суди першої та апеляційної інстанцій порушили норми процесуального права, а також припустилися надмірного формалізму та непропорційності між застосованими засобами та поставленою метою, наслідком чого стало порушення права скаржника на судовий захист.

У справі № 755/9389/22, провадження № 61-2083св24, про стягнення заборгованості (постанова КЦС ВС від 10.04.2024 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118393419>) однією з підстав залишення позовної заяви без руху зазначено те, що анкета-заява про приєднання до Умов та Правил надання банківських послуг в АТ КБ «ПриватБанк», копія наказу банку щодо затвердження Умов та правил надання банківських послуг викладені іноземною мовою. Тому *суд першої інстанції вважав, що позивач має подати переклад державною (українською) мовою зазначених документів відповідно до кількості учасників судового процесу.*

Суд першої інстанції визнав позовну заяву неподаною та повернув її позивачу, із чим погодився суд апеляційної інстанції.

Однак КЦС ВС дійшов висновку, що суд першої інстанції допустив надмірний формалізм, повернувши позовну заяву АТ КБ «ПриватБанк», чим фактично позбавив позивача права на доступ до правосуддя.

КЦС ВС зазначив, що згідно з роз'ясненнями, викладеними у п. 7 постанови Пленуму Верховного Суду України від 12.06.2009 № 2 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції» подання доказів можливе на наступних стадіях цивільного процесу, тому суд немає права через ненадання доказів під час подання позову залишати заяву без руху та повертати заявнику.

У справі, яка переглядається, позовна заява АТ КБ «ПриватБанк» викладена українською мовою, тобто відповідає вимогам ЦПК України та Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Зі змісту позовної заяви вбачається, що позивач зазначив обставини, якими він обґрунтовує свої вимоги, а також вказав, що до матеріалів справи він надав докази, якими, на його думку, ці обставини підтверджуються.

Проте суд першої інстанції не звернув уваги на те, що на момент підписання анкети-заяви (13.09.2014) позивач АТ КБ «ПриватБанк» не належав до державних органів та не мав заборони на укладення договору російською мовою.

За положеннями ЦПК України аналіз наданих сторонами доказів здійснюється судом під час вирішення спору по суті, а не на стадії вирішення питання про наявність чи відсутність підстав для відкриття провадження у справі або залишення позову без руху.

Схожа правова позиція викладена в постанові КЦС ВС від 10.07.2024, провадження № 61-562св24 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120602613>.

III. Приклади практики судів першої та апеляційної інстанцій

Розглядаючи зазначену проблематику, доцільно також звернути увагу і на практику місцевих та апеляційних судів, незважаючи на те, що такі судові рішення не є джерелом правозастосовної практики в розумінні положень процесуальних кодексів.

Так, під час **повторного розгляду справи № 16/1376/836/226 (910/12422/20)** в судовому засіданні 14.02.2023 **Північний апеляційний господарський суд** оголосив перерву в розгляді справи до 07.03.2023 та зобов'язав Компанію «Ертекс ЛТД» знайти, з якого часу Компанія перебуває у статусі «inactive», та *до наступного судового засідання подати перекладений українською мовою нотаріально засвідчений розділ 9 Закону Белізу про міжнародні компанії (Акт про міжнародні бізнес-компанії), правове обґрунтування статусу «inactive» та в разі знаходження додаткових нормативних документів – їхній переклад українською мовою з нотаріальним засвідченням* (**ухвала Північного апеляційного господарського суду від 07.03.2023 про відкладення розгляду справи – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109521840>**).

У постанові від 12.03.2025 у справі № 920/1474/23 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/126119369>) **Північний апеляційний господарський суд** зазначив, що надані кредитором докази мають відповідати засадам належності (ст. 76 ГПК України), допустимості (ст. 77 ГПК України), достовірності (ст. 78 ГПК України) та вірогідності (ст. 79 ГПК України). Отже, комплексне дослідження доказів щодо їх відповідності законодавчо встановленим вимогам є сутністю суддівського розсуду на стадії встановлення обсягу кредиторських вимог у справі про банкрутство.

Докази, не перекладені з російської мови на українську та не засвідчені належним чином в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат», не є належними документами, оскільки вони не оформлені в установленому законом порядку.

Установивши, що *надані ТОВ «Центр Обліку Миколаїв» до заяви про визнання грошових вимог документи, які є підставою для звернення з кредиторськими вимогами до боржника, не перекладені з російської мови на українську та не*

засвідчені належним чином в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат», апеляційний суд дійшов висновку про те, що зазначені докази не є належними в розумінні статей 76–79 ГПК України для підтвердження кредиторських вимог до боржника.

Розглянувши у судовому засіданні клопотання Компанії «ЗАФОРПО ВЕНЧЕЗ ЛІМІТЕД» (ZAFORPO VENTURES LIMITED) про зобов'язання сторін надати оригінали документів для огляду та долучення до матеріалів справи, а також належним чином (нотаріально) засвідчених перекладів документів, складених іноземною мовою, **Північний апеляційний господарський суд** зобов'язав відповідача-2 надати суду для огляду оригінали документів, які містяться в матеріалах справи, зокрема ті, що були подані до відзиву на позовну заяву ТОВ «Істерн Беверідж Трейдінг», до заперечень ТОВ «Істерн Беверідж Трейдінг», до листа ТОВ «Ескада», *та належним чином засвідчені переклади відповідних документів з російської мови та українську, оформлені в установленому законом порядку (ухвала Північного апеляційного господарського суду про відкладення розгляду справи від 19.04.2023 у справі № 910/1138/19 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110425515>).*

Вирішуючи спір про визнання незаконною бездіяльності та зобов'язання вчинити певні дії, **Господарський суд Одеської області** зауважив, що на підтвердження власних тверджень позивач додав до матеріалів справи контракт з додатком та додатковими угодами до нього, які складені російською мовою.

Дослідивши долучені позивачем докази, суд встановив, що контракт № 26/06-2018 від 26.06.2018, специфікація» та додаткові угоди з відповідними номерами та датами *складені іноземною (російською) мовою та не містять перекладу в установленому законодавством порядку на державну мову, що унеможливорює для суду оцінку таких документів як доказів у справі, зокрема достовірно встановити їхній зміст та дії, які вчинені особами на підставі зазначених документів.*

Тож, з'ясувавши, що надані позивачем документи, які визначені підставою позову, складені іноземною мовою і заявник не надав засвідчений у встановленому законом порядку їх переклад українською мовою, *суд визнав зазначені докази неналежними та недопустимими, що унеможливорює їх дослідження під час вирішення спору по суті.* Поряд із цим позивач не обґрунтував та довів суду об'єктивну неможливість надання перекладу поданих документів українською мовою, що унеможливорює для суду їх оцінку як доказів у справі.

Господарський суд зазначив про невзяття до уваги доданих до позовної заяви документів, складених іноземною (російською) мовою, за відсутності їх перекладу на українську (рішення від 15.04.2025 у справі № 916/5738/24 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126905983>).

Серед інших підстав залишення позовної заяви без руху **Господарський суд Одеської області в ухвалі від 05.05.2025 у справі № 916/1714/25** (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/127075811>) вказав, що позивач додав до позову Протокол № 3 від 19.05.2003 загальних зборів засновників ТОВ «НИВА», складений російською мовою, але не надав його перекладу в установленому законодавством порядку на державну мову, що унеможливорює для суду оцінку документа як доказу у справі, зокрема достовірно встановити зміст його та дії, які вчинені особами на підставі зазначеного документа. Тож, суд з'ясував, що *надані позивачем документи, які визначені підставою позову, складені іноземною мовою і заявник не надав їх засвідчений у встановленому законом порядку переклад українською мовою, що унеможливорює їх дослідження під час вирішення спору.*

У справі про видачу судового наказу про стягнення із житлово-будівельного кооперативу боргу за послуги з водопостачання та водовідведення, обслуговування та заміни комерційного вузлу обліку **№ 916/1723/25 (ухвала про відмову у видачі судового наказу від 05.05.2025 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127075871>)** підставою відмови у видачі судового наказу **Господарський суд Одеської області** вказав на можливість існування спору між сторонами із названого питання через відсутність належних доказів на підтвердження наявності у боржника заборгованості за послуги водопостачання та водовідведення, оскільки *на підтвердження обставин, якими заявник обґрунтовує свої вимоги, він надав копії договору від 01.11.2000 № 4305/1 на послуги водопостачання та водовідведення (населення), додатка 1 до цього договору, додаткової угоди № 396/1 від 25.06.2010 до зазначеного договору, викладені російською мовою.* Суд наголосив, що під час звернення із заявою стягувач разом із документами, які викладені іноземною мовою, має подати належним чином (нотаріально) засвідчені переклади цих документів державною мовою.

Відсутність належним чином засвідченого перекладу українською мовою документів, складених іноземною мовою, унеможливорює встановлення судом змісту таких документів та дії, яка вчинена на їх підставі, особи, якою вона була вчинена, на користь кого тощо. Оскільки документи викладені іноземною мовою і до них не додано перекладу українською мовою, суд позбавлений можливості дослідити такі документи та надати їм оцінку.

Господарський суд Київської області у справі № 911/1844/23 встановив, що *як письмові докази до позовної заяви додано складені іноземними мовами документи. OMOWA SPOLKI OGRANICZONA ODPOWIDZIALNOSCIA, CENTRALNA INFORMACJA KRAJOWEGO REJESTRU SADOWEGO, STATEMENT OF OWNER OF THE COMPANY, VELES TRADING SPOLKA OGRANICZONA ODPOWIEDZIALNOSCIA без супровідного перекладу українською мовою.*

Суд першої інстанції підкреслив, що *у разі коли письмові докази подаються до суду іноземною мовою, додається їх засвідчений у встановленому порядку переклад українською мовою. Вірність перекладу документів юридичного характеру повинна бути нотаріально посвідчена в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат».*

Позивачем обов'язок додати до позовної заяви докази належним чином не виконаний, оскільки *документи, складені іноземною мовою, необхідно надавати разом з їх засвідченим у встановленому порядку перекладом українською мовою. Ураховуючи відсутність перекладу, господарський суд позбавлений можливості встановити назву та зміст названих документів.*

Суд зазначив, що у контексті вимог п. 5 ч. 3 ст. 162 та ч. 2 ст. 164 ГПК України про обов'язок позивача додати до позовної заяви наявні в нього докази, що підтверджують обставини, на яких ґрунтуються позовні вимоги, такий обов'язок є належно виконаним тоді, коли складені іноземною мовою документи подаються разом з їх засвідченим у встановленому порядку перекладом українською мовою (ухвала від 21.06.2023 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111707505>).

В ухвалі про залишення позовної заяви без руху від 16.06.2023 у справі № 911/1794/23 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/111584152>) Господарський суд Київської області вказав на те, що письмові докази подаються в оригіналі або в належним чином засвідченій копії, якщо інше не передбачено процесуальним законодавством. Відповідно до ч. 4 ст. 91 ГПК України копії документів вважаються засвідченими належним чином, якщо їх засвідчено в порядку, встановленому чинним законодавством.

До письмових доказів, викладених іноземною мовою, повинні додаватися переклади українською мовою, засвідчені належним чином. Вірність перекладу документів юридичного характеру повинна бути нотаріально засвідченою в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат». Згідно з п. 2.1 гл. 8 р. II Порядку № 296/5 якщо нотаріус не знає відповідних мов (однієї з них), переклад документа може бути зроблено перекладачем, справжність підпису якого засвідчує нотаріус за правилами, передбаченими цим Порядком.

У цій справі на підтвердження власної правової позиції позивач долучив до позовної заяви копію договору комісії №Т-081 від 01.08.2023 з додатками та додатковими угодами, які були укладені між ТОВ «Мегого» та ТОВ «ТЕХНОПОЛІС-1», копії звіту комісіонера (ТОВ «Технополіс-1») від 30.11.2022 щодо реалізації продажу послуг комітента покупцям в період з 01.11.2022 до 30.11.2022, звіту комісіонера (ТОВ «Технополіс-1») від 31.12.2022 щодо реалізації продажу послуг комітента покупцям в період з 01.12.2022 до 31.12.2022, звіту комісіонера (ТОВ «Технополіс-1») від 31.01.2023 щодо реалізації продажу послуг комітента покупцям в період з 01.01.2023 до 31.01.2023, звіту комісіонера (ТОВ «Технополіс-1») від 28.02.2023 щодо реалізації продажу послуг комітента покупцям в період з 01.02.2023 до 28.02.2023, звіту

комісіонера (ТОВ «Технополіс-1») від 31.03.2023 щодо реалізації продажу послуг комітента покупцям в період з 01.03.2023 до 31.03.2023, однак не надав їх переклад державною мовою.

З огляду на те, що позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у ст. 162, 164, 172 ГПК України, протягом п'яти днів з дня надходження до суду позовної заяви він постановляє ухвалу про залишення позовної заяви без руху.

Господарський суд Харківської області у справі № 922/1385/25 (ухвала від 25.04.2025 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126866324>) встановив, що *позивачем до позовної заяви додано копії документів, викладених іноземною мовою (російською), без відповідного їх перекладу українською мовою та належного засвідчення (копії розрахунку теплового навантаження, технічного паспорта).*

Залишаючи позовну заяву без руху, суд зазначив, що *докази, не перекладені з російської мови на українську та не засвідчені належним чином в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат», не є належними документами, оскільки вони не оформлені в установленому законом порядку.* Відсутність належним чином засвідченого перекладу українською мовою документа, складеного іноземною мовою, унеможливорює встановлення судом змісту такого документа, дії, яка вчинена на його підставі, особи, якою вона була вчинена, на користь кого тощо. Більше того, суд позбавлений можливості дослідити такий документ та надати йому оцінку, що унеможливорює вирішення спору по суті.

Отже, позивачу слід подати суду здійснений в установленому законом порядку переклад українською мовою всіх викладених іноземною мовою документів, копії яких долучено до позовної заяви.

У справі № 922/1403/25 (ухвала від 24.04.2025 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126866452>) **Господарський суд Харківської області** встановив, що *позивач долучив до позовної заяви (матеріалів справи) копії документів, викладених іноземною мовою (російською), без відповідного їх перекладу українською мовою та належного засвідчення (додаток 4 – акт обстеження, додаток 6 – акт обстеження від 23.10.2017 та акт обстеження від 21.12.2018, додаток 7 – акти підключення та відключення).*

Місцевий господарський суд залишив позовну заяву без руху, зазначивши, що до письмових доказів, викладених іноземною мовою, повинні додаватися переклади українською мовою, засвідчені належним чином, оскільки без перекладу і відповідного оформлення такі докази не є належними документами, оскільки вони не оформлені в установленому законом порядку. Більше того, суд позбавлений можливості дослідити такі документи та надати їм оцінку, що унеможливорює вирішення спору по суті.

Отже, позивачу слід подати суду здійснений в установленому законом порядку переклад українською мовою всіх викладених іноземною мовою документів, копії яких долучено до позовної заяви (матеріалів справи).

Господарський суд Закарпатської області у справі № 907/468/25 не прийняв доказів (копія інвойсу від 21.01.2025 р.pdf., претензія.pdf., копія листа безпеки матеріалу (Material Safety Data Sheet) BSM 24104.pdf, копія листа безпеки матеріалу (Material Safety Data Sheet) BSM 48100.pdf., копія листа безпеки матеріалу (Material Safety Data Sheet) BSM 48200.pdf, копія листа безпеки матеріалу (Material Safety Data Sheet) BSM 48280.pdf, копія комерційного інвойсу від компанії Bluesun Solar Co.,Ltd та пакинг листа.pdf., коносамент необоротної накладної (non negotiable waybill).pdf., копія домашнього коносаменту (Bill landing).pdf., копія замовлення на доставку (delivery order).pdf., копія інвойсу на суму 7358 USD (доларів США) від AAA China Limited від 12.02.2024 р. щодо контейнера.pdf., копія платіжки на суму на підтвердження оплати інвойсу AAA China limited.pdf., копія інвойсу № 7523384779 за послуги в порту прибуття на суму в розмірі 396,26 USD (доларів США).pdf., копія платіжки на суму 968,87 USD (доларів США) на підтвердження оплати інвойсу № 7523384779.pdf., CMR.jpeg. декларації на небезпечні вантажі (Multimodal dangerous good form).pdf.), викладених іноземною мовою, як належні з огляду на те, що документи, а саме сертифікат та повідомлення про вручення, складені іноземною мовою, а позивач не надав їх засвідчений у встановленому порядку переклад українською мовою.

Суд вказав на те, що у разі коли письмові докази подаються до господарського суду іноземною мовою, додається їх засвідчений у встановленому порядку переклад українською мовою. Вірність перекладу документів юридичного характеру повинна бути нотаріально посвідчена в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат». З метою усунення недоліків позивачу необхідно подати до суду здійснений в установленому законом порядку переклад українською мовою названих документів (ухвала від 24.04.2025 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126832050>).

В ухвалі від 18.03.2025 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/125945034>) у справі № 907/235/25 Господарський суд Закарпатської області звернув увагу, що частина доданих до позовної заяви документів, на які позивач посилається для обґрунтування заявлених позовних вимог (зокрема копія квитанції SWIFT-переказу коштів, копія сертифіката EUR.1 та копія інвойсу №4-S від 31.05.2024), подана іноземною мовою (англійською) без супроводження їх нотаріально засвідченим перекладом українською мовою.

Таким чином, докази, не перекладені з іноземної мови на українську та не засвідчені належним чином в порядку ст. 79 Закону України Про нотаріат, не є належними документами, оскільки вони не оформлені в установленому законом порядку.

Господарський суд Чернівецької області залишив без руху заяву фізичної особи про неплатоспроможність фізичної особи або фізичної особи – підприємця, в якій вона просить відкрити провадження у справі про її неплатоспроможність, оскільки заявник не виконав низку вимог ст. 116 КУзПБ, у тому числі *не надано перекладу українською мовою доданих до заяви чотирьох документів, викладених іноземною мовою*.

Місцевий господарський суд зауважив, що у разі коли письмові докази подаються до суду іноземною мовою, додається їх засвідчений у встановленому порядку переклад українською мовою. Вірність перекладу документів юридичного характеру повинна бути нотаріально посвідчена в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат». В іншому випадку *суд не має можливості встановити зміст викладених іноземною мовою документів та визначити їх статус як доказів у справі (ст. 73, 76–79 ГПК України)*.

У контексті вимог ч. 2 ст. 164 ГПК України обов'язок боржника подати документи, передбачені ст. 116 КУзПБ, є належно виконаним тоді, коли складені іноземною мовою документи подаються разом з їх засвідченим у встановленому порядку перекладом українською мовою (ухвала від 11.04.2025 у справі № 926/1136/25 – <https://revestr.court.gov.ua/Review/126534552>).

У справі № 926/744/25 Господарський суд Чернівецької області недовіками заяви про неплатоспроможність боржника – фізичної особи або фізичної особи – підприємця зазначив, що заявниця подала значну кількість документів, викладених іноземною мовою, без надання їх офіційного перекладу українською мовою (додатки: аркуші за порядковими номерами 757–999, 1033–1034), що унеможлиблює з'ясування їх змісту та використання як доказів у справі.

Господарський суд наголосив, що у разі коли письмові докази подаються до суду іноземною мовою, додається їх засвідчений у встановленому порядку переклад українською мовою. Вірність перекладу документів юридичного характеру повинна бути нотаріально посвідчена в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат» (ухвала про залишення заяви про неплатоспроможність без руху від 10.03.2025 – <https://revestr.court.gov.ua/Review/125732500>).

У справі № 912/2014/24 (ухвала Господарського суду Кіровоградської області від 14.08.2024 – <https://revestr.court.gov.ua/Review/120994006>) суд зазначив, що до позовних матеріалів додано копії документів, викладених іноземною мовою, без відповідного перекладу українською мовою та належного засвідчення, а саме: коносамент (Bill of lading) MEDUTZ079921 (контейнер MSDU2744552), коносамент (Bill of lading) MEDUTZ079905 (контейнер TGBU3532110), рахунки PL1770697, PL1770698, рахунок (invoice) № 19/09/22.

Таким чином, *докази, не перекладені з іноземної мови на українську та не засвідчені належним чином в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат», не є належними документами, оскільки вони не оформлені в установленому законом порядку.*

У справі № 915/237/24 Господарський суд Миколаївської області, досліджуючи надіслані відповідачем копії довіреностей на підтвердження права голосування представниками співвласників будинку на загальних зборах 16.09.2023, дійшов таких висновків.

До письмових доказів, викладених іноземною мовою, повинні додаватися переклади українською мовою, засвідчені належним чином. Вірність перекладу документів юридичного характеру повинна бути нотаріально засвідчена в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат».

Отже докази, які не перекладені з російської мови на українську та не засвідчені в порядку визначеному ст. 79 Закону України «Про нотаріат», є недопустимими, оскільки вони не оформлені в установленому законом порядку.

На підтвердження повноважень представників, що голосували на загальних зборах 16.09.2023 від імені співвласників багатоквартирного будинку, *відповідач через систему «Електронний суд» надіслав суду дев'ятнадцять електронних копій документів, зміст сімнадцяти з яких викладено іноземною (російською) мовою, без відповідного їх перекладу українською мовою та належного засвідчення, у зв'язку із чим такі документи не можуть бути прийняті судом докази, що підтверджують право представників представляти довірительів на загальних зборах, згідно із ч. 2 ст. 77 ГПК України, оскільки їх зміст та порядок надання суперечить вимогам закону (рішення від 02.10.2024 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122383324> (інформації про його оскарження немає)).*

Господарський суд Львівської області, відкриваючи провадження у справі № 914/2926/24 (ухвала від 02.12.2024 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123425116>), зобов'язав позивача надати нотаріально засвідчений переклад доданих до позовної заяви документів, які викладені іноземною мовою, на українську мову.

Залишаючи без руху позовну заяву у справі № 914/789/24 (ухвала від 01.04.2024 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118034679>), **Господарський суд Львівської області** встановив, що до позовної заяви заявником долучено документ Centralna informacja krajowego rejestru sadowego на польській мові без перекладу українською мовою, посвідченого нотаріусом. Цей документ не може бути взятий до уваги судом як доказ правосуб'єктності позивача за відповідним іноземним законом, і позивачу необхідно подати до суду прошитий та засвідчений нотаріально документ «Centralna informacja krajowego rejestru sadowego» з офіційним перекладом з польської мови на українську.

Управління аналітичної та правової роботи КГС ВС

У справі № 914/892/23 (ухвала від 01.05.2024 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118753225>) Господарський суд Львівської області наголосив, що *до письмових доказів, викладених іноземною мовою, повинні додаватися переклади українською мовою, засвідчені належним чином*. Вірність перекладу документів юридичного характеру повинна бути нотаріально засвідченою в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат».

Таким чином, *докази, не перекладені з турецької та англійської мови на українську та не засвідчені належним чином в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат», не є належними документами, оскільки вони не оформлені в установленому законом порядку*. Тож відсутність належним чином засвідченого перекладу на українську мову документа, складеного іноземною мовою, унеможлиблює встановлення судом його змісту та дій, які вчинені на підставі зазначеного документа.

З огляду на викладене *необхідно здійснити переклад українською мовою документів, складених іноземною мовою, які надійшли на виконання судового доручення у цій справі від Міністерства юстиції України* (вх.№10364/24 від 16.04.2024).

Господарський суд Черкаської області у справі № 925/690/24 (ухвала від 03.06.2024 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119470058>) встановив, що *позивач долучив до позовної заяви копії документів, викладених іноземною мовою, без їх перекладу українською мовою, зокрема міжнародних ТТН CMR (додаток 4 до позовної заяви)*.

Суд зазначив, що *докази, не перекладені з іноземної мови на українську та не засвідчені належним чином у порядку, встановленому ст. 79 Закону України «Про нотаріат», не є належними документами, оскільки вони не оформлені в установленому законом порядку*.

З метою усунення недоліків позовної заяви суд ухвалив позивачу подати здійснений в установленому законом порядку переклад українською мовою всіх викладених іноземною мовою документів, копії яких долучено до позовної заяви.

У справі № 904/5163/24 Господарський суд Дніпропетровської області визнав неналежними та недопустимими письмові докази, надані для обґрунтування позову, зокрема копію рішення виконавчого комітету Дніпропетровської міської Ради депутатів трудящих від 08.06.1976 № 391 та низку інших документів, складених іноземною (російською) мовою, які не містили засвідчених у порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат» перекладів на державну мову.

Господарський суд зазначив, що *письмові докази, не перекладені з російської мови на українську та не засвідчені належним чином у порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат», не є належними доказами, оскільки вони не оформлені в установленому законом порядку*. Відсутність належним чином засвідчених перекладів українською мовою документів, складених іноземною мовою, унеможлиблює встановлення

Управління аналітичної та правової роботи КГС ВС

судом змісту таких документів та дій, які вчинені на їх підставі, осіб, якими вони вчинені, на користь кого тощо (рішення від 08.04.2025 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126646682>).

Господарський суд Дніпропетровської області в ухвалі про залишення позовної заяви без розгляду від 04.09.2023 у справі № 904/3641/23 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113201259>) дійшов висновку, що *докази, не перекладені з російської мови на українську та не засвідчені належним чином в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат», не є належними документами, оскільки вони не оформлені в установленому законом порядку.*

В ухвалі суд звернув увагу, що наведена правова позиція т відповідає усталеній судовій практиці як місцевих судів, так і Верховного Суду, зокрема:

- **Господарського суду міста Києва** (ухвали від 07.08.2023 у справі № 910/12135/23, від 31.07.2023 у справі № 910/11849/23, від 24.07.2023 у справі № 910/4810/23, від 17.07.2023 у справі № 910/10923/23, від 17.07.2023 у справі № 910/10922/23, від 17.07.2023 у справі № 910/10919/23, від 17.07.2023 у справі № 910/10918/23, від 13.07.2023 у справі № 910/10726/23, від 17.07.2023 у справі № 910/10918/23, від 17.05.2023 у справі № 910/6913/23, від 16.05.2023 у справі № 910/6708/23, від 08.05.2023 у справі № 910/6822/23, від 24.04.2023 у справі № 910/5875/23, від 21.04.2023 у справі № 910/5697/23, від 21.03.2023 у справі № 910/4219/23, від 14.03.2023 у справі № 910/3497/23, від 26.10.2022 у справа № 910/11090/22, від 18.08.2022 у справі № 910/7333/22);
- **Господарського суду Київської області** (ухвали від 29.08.2023 у справі № 911/2477/23, від 16.03.2023 у справі № 911/169/23);
- **Господарського суду Харківської області** (ухвала від 25.03.2022 у справі № 922/753/22);
- **Господарського суду Одеської області** (ухвали від 10.01.2022 у справі № 916/23/22, від 13.12.2021 у справі № 916/3724/21, від 08.12.2021 у справі № 916/3756/21);
- **Господарського суду Львівської області** (ухвала від 05.06.2023 у справі № 914/1700/23);
- **Верховного Суду** (постанова від 20.06.2019 у справі № 910/4473/17).

Господарський суд Дніпропетровської області зазначив, що *відсутність належним чином засвідченого перекладу українською мовою документа, складеного іноземною мовою, унеможливорює встановлення судом змісту такого документа, дії, яка вчинена на його підставі, особи, якою вона була вчинена, на користь кого тощо.*

Таким чином, *документ, який є предметом спору у цій справі, не перекладений з російської мови на українську та не засвідчений належним чином в порядку ст. 79 Закону України «Про нотаріат», а тому не є належними документом, оскільки він не оформлений в установленому законом порядку.*

Більше того, документ, викладений іноземною мовою, до якого не додано перекладу українською мовою, є саме предметом спору, а тому суд позбавлений можливості дослідити такий документ та надати йому оцінку, що унеможливорює вирішення спору по суті.

IV. Обов'язок надання перекладу апеляційних та касаційних скарг, зміст яких викладено іноземною мовою

Скарга має бути викладена українською мовою чи в перекладі на державну мову під час оскарження судового рішення. Такий висновок міститься у судових рішеннях.

У справі № 9901/12/20 (П/9901/12/20), провадження № 11-563ai20, за позовом ОСОБА_1 до Вищої ради правосуддя про визнання протиправними та скасування рішень, зобов'язання вчинити дії апеляційну скаргу ОСОБОЮ_1 викладено російською мовою.

Проаналізувавши норми ч. 1 ст. 10 Конституції України, ст. 15 КАС України, зміст рішення Конституційного Суду України від 14.12.1999 (справа № 10-рп/99), ВП ВС дійшла висновку, що апеляційна скарга повинна бути викладена державною (українською) мовою. У зв'язку із цим апеляційну скаргу ОСОБА_1 залишено без руху та встановлено строк для усунення її недоліків шляхом надання її разом з копією, викладеною українською мовою (ухвала ВП ВС від 12.02.2020 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87581450>).

Подібний висновок щодо необхідності викладення державною (українською) мовою поданої до суду апеляційної скарги міститься в ухвалі ВП ВС від 01.02.2021 у справі № 826/7329/17 (9901/346/20), провадження № 11-283ai21 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/94525433>).

В ухвалі від 15.03.2021 у справі № 826/7329/17 (9901/346/20), провадження № 11-283ai21 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95654425>), ВП ВС, окрім іншого, звернула увагу скаргниці на необхідність подання до суду процесуального звернення, зокрема апеляційної скарги, з дотриманням вимог законодавства про мову судочинства та діловодства в адміністративних судах.

Так, апеляційна скарга ОСОБА_1 викладена не державною мовою, тоді як згідно із ч. 1 ст. 12 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та ч. 1 ст. 15 КАС України судочинство і діловодство в адміністративних судах провадиться державною мовою, якою відповідно до ч. 1 ст. 10 Конституції України є українська мова.

КГС ВС в ухвалі від 03.12.2020 у справі № 904/2502/20 про залишення касаційної скарги без руху (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/93263275>), беручи до уваги положення ч. 1 ст. 10 ГПК України та ч. 1 ст. 12 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» дійшов висновку, що *касаційна скарга повинна бути викладена державною (українською) мовою.*

ОП ККС ВС у постанові від 19.09.2022 у справі № 521/12324/18, провадження № 51-5817кмо21 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/106426687>), виснувала, що *в разі оскарження судового рішення до апеляційного суду скарга має бути викладена українською мовою чи в перекладі на державну мову. Це надає суду можливість зрозуміти її зміст, перевірити дотримання особою, яка подає апеляційну скаргу, положень ст. 396 КПК України і визначитися щодо прийняття скарги до провадження.*

Натомість викладення скарги іноземною мовою є перешкодою у виконанні судом своїх обов'язків, визначених процесуальним законом.

Тому, отримавши апеляційну скаргу ОСОБА_1, складену недержавною мовою, апеляційний суд дійшов правильного висновку про її невідповідність вимогам ст. 396 КПК України.

У постанові від 31.03.2025 у справі № 522/12635/24, провадження № 51-4669км24 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/126395678>), ККС ВС зауважив, що згідно зі ст. 29 КПК України кримінальне провадження здійснюється державною мовою.

У разі оскарження судового рішення до суду скарга має бути викладена українською мовою чи в перекладі на державну мову. Це надає суду можливість зрозуміти її зміст, перевірити дотримання особою, яка її подає, положень КПК України і визначитися щодо прийняття скарги до провадження.

Натомість викладення скарги недержавною мовою є перешкодою у виконанні судом своїх обов'язків, визначених процесуальним законом.

Цей висновок узгоджується зі сталою практикою Верховного Суду та правовою позицією, що міститься у постанові ОП ККС ВС від 19.09.2022 (справа № 521/12324/18, провадження № 51-5817кмо21), згідно з якою скарги осіб, які мають право на оскарження судових рішень, повинні бути викладені державною мовою.

Подібний висновок викладений в ухвалі ККС ВС від 17.03.2025 у справі № 372/4887/24, провадження № 51-5565зр24 (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/125876629>).

У справі № 202/7404/22, провадження № 51-653ск25, на адресу ККС ВС від засудженого ОСОБА_4 надійшла касаційна скарга. *При цьому доводи та мотиви*

поданої засудженим касаційної скарги викладено іноземною мовою (як вбачається з її змісту), що не узгоджується з вимогами чинного законодавства.

Залишаючи касаційну скаргу без руху, ККС ВС зазначив, що в разі оскарження судового рішення до касаційного суду скарга має бути викладена українською мовою чи в перекладі на державну мову.

Це надає суду можливість зрозуміти її зміст, перевірити дотримання особою, яка подає касаційну скаргу, положень ст. 427 КПК України і визначитися щодо прийняття скарги до провадження.

Натомість викладення скарги іноземною мовою є перешкодою у виконанні судом своїх обов'язків, визначених процесуальним законом. За таких підстав суд касаційної інстанції позбавлений можливості вирішити питання про відкриття або відмову у відкритті касаційного провадження (ухвала ККС ВС від 20.02.2025 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125297109>).

Розгляд апеляційним судом апеляційної скарги є неналежним, якщо таку скаргу було викладено іноземною мовою без здійснення її перекладу, а проведену цим судом процедуру апеляційного перегляду кримінального провадження в цілому не можна вважати справедливою (постанова ККС ВС від 25.11.2024 у справі № 755/25/21, провадження № 51-2624км24 – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123314053>).

V. Висновки

Надання до суду документів, викладених іноземною мовою, без відповідного їх перекладу українською мовою та належного засвідчення унеможливорює встановлення судом змісту таких документів, дії, яка вчинена на їх підставі, особи, якою вона була вчинена, на користь кого вчинено тощо.

Не потрібно, дійсно, ототожнювати мову процесуальних документів, які мають складатися українською мовою, з мовою договорів, які укладаються між суб'єктами господарювання за вільним волевиявленням. Проте у разі виникнення спору щодо укладання, виконання, визнання недійсними тощо такі договори стають саме предметом спору або письмовими доказами наявності між сторонами певних відносин. І якщо документ викладено іноземною мовою і до нього не додано перекладу українською мовою, то суд позбавлений можливості його дослідити та надати оцінку, що унеможливорює вирішення спору по суті.

Важливість розуміння судом змісту документа важко переоцінити.

Розуміння змісту документа безпосередньо впливає на уникнення помилок під час прийняття рішення та забезпечує узгодженість дій усіх учасників процесу і дотримання верховенства права.

Управління аналітичної та правової роботи КГС ВС

Що ж до використання російської мови під час складання документів, які долучають до матеріалів справи як докази, то варто зауважити, що російська мова є іноземною мовою на території України. Гарантування в судочинстві використання російської та інших мов національних меншин України цілком узгоджується з Європейською хартією регіональних мов або мов меншин, ратифікованою Законом України від 15.05.2003 № 802-IV. Проте російське вторгнення на територію України прискорило процес переходу на українську мову, який підтримується як законодавчо, так і суспільним запитом.

Знання російської мови суддями на рівні «читати, писати, розуміти», зокрема розуміння змісту документів, нею викладених та долучених до матеріалів справ, не ставить її на чільне місце серед інших іноземних мов і не звільняє особу, яка звертається до суду, від обов'язку перекладу таких документів українською мовою. Переклад документів українською мовою сприяє здійсненню судочинства, дотриманню принципів рівності та змагальності сторін й ухваленню справедливого судового рішення.

Аналітична довідка щодо подання до суду документів, зміст яких викладений іноземною мовою / Підготов. відділом аналітичної допомоги суддям управління аналітичної та правової роботи Касаційного господарського суду департаменту аналітичної та правової роботи (виконавці: начальник відділу Оксана Загацька, головний спеціаліст Олена Немечкіна). Київ, 2025. 26 с.